

Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu

Artykuł:

Janczyk T.: Lisków - wzorowa wieś polska

Źródło:

Spółem Rok 31 1937 numery 7/8, strony 23-25

Artykuł udostępniony cyfrowo w ramach zadań projektu pt.

„Digitalizacja i udostępnianie online »Bibliografii gospodarki Wielkopolski 1919-39«

H. Maciejewskiej” (SONB/SP/550684/2022)

większenie eksportu i zarazem na zakup naszego importu towarów kolonialnych w pierwszym źródle. Tej to

pracy poświęci swe wysiłki dział eksportu w ciągu tego roku.

T. E.

Lisków — wzorowa wieś polska

Pięknym przykładem skutków systematycznej pracy spółdzielczej jest Lisków, znany w całej Polsce pod nazwą „wsi wzorowej”. Tej wsi wzorowej poświęcamy trochę miejsca w „Społem” w związku z organizowaną w niej w roku bieżącym wystawą „Pracy i Kultury Wsi”.

*

Rozwój Liskowa związany jest całkowicie z działalnością ks. Wacława Bliźnińskiego, który objawszy w 1900 r. parafię liskowską, całe swoje życie poświęcił pracy nad budową życia społecznego wsi.

Lisków w roku 1900 był wsią biedną, zanedbaną, zamieszkaną przeważnie przez analfabetów (było ich wówczas 87%). Pionierską pracę rozpoczął ksiądz Bliźniński od organizacji spółdzielni spożywców pod nazwą „Gospodarz”, założonej w roku 1902. Ten „Gospodarz” był podstawą odrodzenia gospodarczego i społecznego całej parafii. Dobre rezultaty gospodarcze spółdzielni dały podstawę i podniecie do dalszej pracy. W 1906 r. zostało założone Koło Rolnicze, zapoczątkowane już poprzednio przy „Gospodarzu”. Dla podniesienia oświaty uruchomiono Koło Polskiej Macierzy Szkolnej, prowadzące szereg ochronek. W 1908 z pieniędzy „Gospodarza”, ofiary ks. Bliźnińskiego i zbiorów, urządzanych przez specjalny komitet, wybudowano Dom Ludowy.

To, co mówił ks. Bliźniński na uroczystości poświęcenia Domu Ludowego, można uważać za jego program społeczny, w myśl którego rozwijała się cała działalność.

„Wszyscy wiemy, że w ludzie naszym tkwi siła, tylko jeszcze uśpiona, nieświadoma samej siebie. Lud jest najsil-

niejszym żywiołem narodu polskiego, a większość to potęga. Siłę tę trzeba obudzić, uszlachetnić, wykształcić i ten martwy dotychczas kruszec wydobyć i przetopić z wiekowej ciemnoty, podnieść go, uszlachetnić — oto cel naszej pracy. Z ludu naszego stworzyć istotną potęgę, przeważającą szalę przyszłości na korzyść naszego kraju i narodu — oto cel nasz! Podajmy sobie dłonie, pójdźmy razem naprzód, a Bóg usilną pracę pogłogostawi i zabłyśnie nam pierwszej moze, niż się spodziewamy, jutrznia zmartwychwstania.”

Oczywiście, że tego rodzaju program nie mógł się podobać zaborcom. Rozpoczęły się prześladowania ze strony władz rosyjskich, zwłaszcza po wprowadzeniu na wniosek ks. Bliźnińskiego języka polskiego do życia samorządu. Na pewien czas ks. Bliźniński musiał nawet opuścić Lisków.

Etapy rozwoju społecznego Liskowa następują jednak szybko jeden po drugim. W 1910 r. została założona Kasa Oszczędnościowo - Pożyczkowa (Kasa Stefczyka). W tym samym roku powstały Kąpiele Ludowe — łaźnia parowa, wanny i natryski.

Nawet wojna światowa nie przerwała działalności organizacyjnej. Po zburzeniu Kalisza przybyła do Liskowa gromada uciekinierów, których trzeba było wyżywić, przyodziać, dać dach nad głową. I tu zabłysnął niezwykle talent organizatorski ks. Bliźnińskiego: w roku 1918 w Liskowie zbudowano gmach gimnazjum, przy budowie zatrudniono zbiegów kaliskich, funduszy zaś dostarczył ks. Bliźniński, wyprzedając się niemal kompletnie.

Z czasów wojny pochodzi przykład, świadczący o niebywałym autorytecie

ks. Blizińskiego wśród miejscowych spółdzielców. Otóż, po wyjściu Rosjan, gdy przez pewien czas nie funkcjonowały władze sądowe, w Liskowie został zorganizowany sąd obywatelski, w którym przewodniczył ks. wikary, członkami sądu byli dwaj gospodarze — a władzą zwierzchnią, zatwierdzającą wyroki, był ks. Bliziński, rozporządzający w dodatku prawem łaski!

Po odzyskaniu niepodległości w Liskowie przybyła nowa wielka instytucja — sierociniec dla 350 dzieci. W 1930 roku zostały uruchomione kolonie letnie dla dzieci, z sierocińca w Krzyżówkach, na dwóch włókach lasu, ofiarowanych przez ks. Blizińskiego.

Tak wygląda krótka historia Liskowa.

Obecny Lisków, to wieś, w której jest elektryczność, kanalizacja, wodociągi, bruki i chodniki. Jest nawet lokalne pismo — kwartalnik „Liskowianin”.

Lisków liczy obecnie 1.500 mieszkańców. Gospodarstw jest 90, przeważnie małorolnych, od 4 do 12 mórg. Wyjątkowo, około 8 gospodarstw sięga od 12 do 20 mórg. Poziom jednak życia gospodarczego jest bez porównania wyższy, niż wynikało by to ze stanu posiadania rolnego.

Dawny „Gospodarz” przeobraził się w „Spółdzielnię Rolniczo - Handlową”, przynajmniej z nazwy, gdyż po staremu posiada ona typowy asortyment towarów spółdzielni spożywców. Jest jedno „ale” — sprzedaż alkoholu w spółdzielni. Liskowianie tłumaczą to koniecznością: na terenie Liskowa w myśl przepisów monopolowych powinien istnieć punkt sprzedaży wódek, woleli więc, by spółdzielnia się tym zajęła, niżby do wsi miał wejść karczmarz.

Spółdzielnia oprócz handlu spożywczego prowadzi cegielnię, betoniarnię, piekarnię i młyn. W 1936 r. została podjęta przez spółdzielnię akcja skupu jaj oraz gęsi i indyków. Wpłynęło to wy-

bitnie na podwyższenie cen zakupu u rolników drobiu.

O rozwoju spółdzielni świadczą liczby obrotów:

	1934	1935	1936
	Zł	Zł	Zł
Narzędzia rolnicze	84	128	375
Materiały budowlane	11.650	14.611	17.812
Mater. opałowe	18.316	19.271	22.109
Zboże, mąka i otręby	2.314	24.496	35.312
Nawozy sztuczne	16.815	16.683	26.871
Skup jaj	1.311	4.162	38.908
„ drobiu	—	—	9.988
Sklep spożywczy w Liskowie	113.966	125.427	142.242
Sklep spożywczy w Opatówku	—	13.282	35.765
Cegielnia	11.367	19.392	22.854
Betoniarnia	2.700	11.745	4.962
Piekarnia	32.322	43.466	50.475
Młyn	49.020	61.889	87.110
Nadwyżka brutto	11.250/0	9.24%	7.90/0
Koszty handlowe	9.280/0	7.55%	5.30/0

Członków liczy spółdzielnia 193, udziały wynoszą 20.735 zł, kapitał społeczny 36.738 zł, czysta nadwyżka za rok 1936 wyniosła 4.463 zł.

Kasa Stefczyka liczy członków 655, udziałów ma 21.709 zł, kapitału społecznego 28.412 zł, wkładów 148.174 zł, pożyczkobiorcy winni 231.743 zł, obrót w 1936 r. wyniósł 1.764.520 zł, czysta nadwyżka 1219 zł. Kasa liczy od pożyczek 80/0, płaci od wkładów 60/0 (za 3-miesięcznym wypowiedzeniem) i 40/0 (na każde żądanie).

Parowa mleczarnia spółdzielcza prowadzi 16 zlewni w powiecie kaliskim, grupuje 2218 członków. W 1936 r. dostarczono do mleczarni 1.812.000 litrów mleka, wypłacono za nie 149.427 zł. Koszt przerobienia 1000 litrów mleka wynosił: w 1934 r. — 22,9 zł, w 1935 — 21,9 zł, w 1936 — 21,5 zł.

Spółdzielnia rolniczo - handlowa i Kasa Stefczyka mieszczą się w okazałym Domu Ludowym. Oprócz tych in-

stytucji w budynku tym na piętrze znajduje się sala odczytowo - teatralna, mieszcząca 300 osób. Poza tym, znalazły tu pomieszczenie świetlica, czytelnia, biblioteka oraz organizacje: Kółko Rolnicze, Koło Gospodyń Wiejskich, Akcja Katolicka, Przysposobienie Wojskowe, Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Męskiej i Żeńskiej, Związek Rezerwistów, Związek Strzelecki, Czerwony Krzyż, chór, orkiestra, kółko dramatyczne.

W Liskowie znajduje się szereg szkół. Szkoła powszechna 7-oddziałowa zatrudnia 11 nauczycieli, dzieci uczą się 550. Na terenie szkoły działają następujące organizacje uczniowskie: samorząd szkolny, sąd koleżeński, spółdzielnia uczniowska, kasa oszczędnościowa, harcerstwo, Czerwony Krzyż, kółko misyjne, introligatornia, fryzzeria, 2 orkiestry.

Szkoła handlowo - społeczna, prowadzona jest przez Łódzką Izbę Rolniczą, kształci się w niej młodzież wiejska na 5-miesięcznych kursach, mając jednocześnie pogładową naukę społecznego współdziałania. Poza tym, w Liskowie istnieją następujące szkoły: Szkoła zawodowa żeńska (krój, szycie haft, trykotarstwo, tkactwo, zdobnictwo, przetwory owocowe, hodowla, ogrodnictwo, pszczelarstwo, warzywnictwo), Przed-szkole (dzieci przeszło 40), Szkoła rzemieślniczo - przemysłowa (działy stolarsko - zabawkarski i ślusarsko - mechaniczny).

Dział zdrowotności wsi reprezentują: Stacja Opieki nad Matką i Dzieckiem

(około 100 dzieci korzysta stale), Ośrodek Zdrowia (około 400 pacjentów tygodniowo), szpital z ambulatorium (30 łóżek), gabinet dentystyczny (miesięcznie około 100 pacjentów).

Ale to nie koniec litanii instytucji liskowskich. Istnieje tu jeszcze przytułek dla starców w domu gminnym, remiza strażacka, boisko sportowe o powierzchni przeszło 1 ha.

Osobna karta — to sierociniec. Jest to zakład ogólny - krajowy, gdyż w r. b. dzieci pochodzą z 9 województw, poza tym — z zagranicy, przysyłane przez polskie konsulaty. W roku 1936 było tych dzieci 277. W 1932 r. wybudowano dla sierocińca nowy gmach, nowocześnie urządzony, kosztem 215.000 zł. Jako szczegół charakterystyczny trzeba dodać, że plan gmachu projektował i roboty prowadził wychowanek sierocińca.

*

Nie sposób w szczupłych ramach opisać wszystkiego, co się dzieje w Liskowie. Z konieczności trzeba się ograniczyć do suchego wyliczania instytucji, podawania suchych cyfr.

Ale i to nawet stwarza pewien obraz tej wzorowej wsi, jaką jest Lisków.

A że Lisków jest wzorem i przykładem — każdy musi przyznać bezstronnie, że jest to zasługa ks. Wacława Bliźnińskiego, jego talentów organizacyjnych i realizatorskich, jego 35-letniej pracy dla dobra wsi.

T. Janczyk

**W P Ł A C A J C I E
P R E N U M E R A T E
Z A I I K W A R T A Ł**